

วิธีการปลดหนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

๑. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๐ กำหนดว่า เป็นกรณีที่เจ้าหนี้แสดงเจตนาปลดหนี้ (ยกหนี้) ให้แก่ลูกหนี้โดยทำเป็นหนังสือ

๒. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ มีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๕

เหตุผลในการออกพระราชบัญญัติฯ

เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีสภาพบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมทั่วไป รับรองสถานะทางกฎหมาย ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ และรับรองการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการส่งและรับข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการจดทะเบียนและธุรกรรมอื่นๆ ที่กระทำกับหน่วยงานของรัฐ หรือโดยหน่วยงานของรัฐ ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

หลักการ

เป็นกฎหมายกลางที่รองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีผลผูกพันและใช้บังคับ ได้ตามกฎหมาย โดยมีหลักการ คือ

๑) ความเท่าเทียมกัน (Functional Equivalence) ระหว่าง “กระดาษ” และ “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีผลทางกฎหมายเทียบเท่าการใช้กระดาษ

๒) ความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technological Neutrality) ที่ไม่ระบุเฉพาะเจาะจงเทคโนโลยีใด เทคโนโลยีหนึ่ง แต่รองรับพัฒนาการของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๓) เสรีภาพการแสดงเจตนา (Party Autonomy) ของคู่สัญญา

คำจำกัดความที่สำคัญ

“ธุรกรรม” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์หรือในการ ดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด ๔

“อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือ วิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่างๆ เช่นว่านั้น

“ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้น โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

“ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือ ประมวลผลด้วย วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

“ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือ สัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้น ให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคล ผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติฯ

มาตรา ๗ ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ รับรองสถานะทางกฎหมายหรือความมีผลทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เสมือนกับเอกสารหรือหนังสือที่อยู่ในรูปของกระดาษ แต่การรับรองสถานะทางกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา ๗ ก็เป็นเพียงห้ามมิให้ปฏิเสธผลทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น มิใช่รับรองความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น ข้อความในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะต้องสมบูรณ์รับฟังได้หรือไม่ก็ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากไม่ถูกต้องสมบูรณ์ย่อมต้องห้ามปฏิเสธไม่รับฟัง ซึ่งประเด็นเรื่องความสมบูรณ์ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะต้องดำเนินการตามหลักคำเสนอคำสนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะมีผลสมบูรณ์อย่างไร ต้องดูว่าคำเสนอคำสนองดังกล่าวกระทำต่อหน้าหรือกระทำโดยระยะทาง ถ้าเป็นการกระทำต่อหน้าจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งรับทราบคำเสนอคำสนองดังกล่าว แต่ถ้าเป็นการเสนอสนองที่ทำอยู่ห่างโดยระยะทาง จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายจำต้องใช้หลักการรับคำเสนอคำสนองดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในหลักนิติกรรมสัญญา แต่กรณีที่มีอาจที่จะมีการลงลายมือ ชื่อในธุรกรรมดังกล่าวได้ E-signature จึงต้องดำเนินการโดยใช้รหัสส่วนตัวซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันว่าจะใช้รหัสอะไรและทั้งสองฝ่ายจะต้องยอมรับในรหัสนั้นอันมีผลสมบูรณ์ ทำให้ธุรกรรมดังกล่าว สมบูรณ์ตามข้อตกลงดังกล่าวได้

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา ๗ เพียงบัญญัติห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพัน และการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ มิใช่รับรองความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ในแต่ละกรณี จึงมีบทบัญญัติมาตรา ๘ และมาตรา ๙ เป็นบทขยายมาตรา ๗ เกี่ยวกับกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง โดยบัญญัติหลักเกณฑ์ในการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์และรับฟังได้

มาตรา ๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง หรือกำหนดผลทางกฎหมาย กรณีไม่ทำเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่มีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๙ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมาย กรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า

(๑) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ

(๒) ใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(ก) วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือ

(ข) วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ ตาม (๑) ได้ด้วยวิธีการนั้นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น วิธีการที่เชื่อถือได้ตามวรรคหนึ่ง (๒) (ก) ให้คำนึงถึง

(๑) ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัว บุคคลสภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมายระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลา ที่มีการทำธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร

(๒) ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทำ จำนวนครั้งหรือ ความสม่ำเสมอในการทำธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือทางปฏิบัติ ความสำคัญมูลค่าของธุรกรรมที่ทำ หรือ

(๓) ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสารให้น้ำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการประทับตราของนิติบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยโดยอนุโลม

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

แม้กฎหมายอื่นจะไม่ได้เขียนโยงมายังกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังสามารถนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไปปรับใช้ได้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๐ การปลดหนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๕๗/๒๕๖๐ ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทาง Facebook มีใจความว่า “เงินทั้งหมดจำนวน ๖๗๐,๐๐๐ บาท นั้น จำเลยไม่ต้องส่งคืนให้แก่โจทก์แล้ว และไม่ต้องส่งดอกเบี้ยอะไรมาให้อีก โจทก์ยกให้ทั้งหมด จะได้ไม่ต้องมีภาระหนี้สินติดตัว” การส่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการสนทนาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จึงต้องนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๔ มาใช้บังคับ ซึ่งตามมาตรา ๗ ได้บัญญัติว่าห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพัน และการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมาตรา ๘ บัญญัติว่า ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว ดังนั้น ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทาง Facebook แม้จะไม่มีลายมือชื่อโจทก์ก็ตาม แต่การส่งข้อความของโจทก์ทาง Facebook ก็ปรากฏชื่อของผู้ส่งด้วยและโจทก์เองก็ยอมรับว่าได้ส่งข้อความทาง Facebook ถึงจำเลยจริง ข้อความการสนทนา จึงรับฟังได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาปลดหนี้ให้แก่จำเลยโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๐ แล้ว หนี้ตามสัญญากู้ยืมจึงระงับ ฝ่ายโจทก์ไม่อาจยกเหตุว่าโจทก์ไม่มีเจตนาที่จะปลดหนี้ให้แก่จำเลย แต่ได้กระทำไปเพราะความเครียดและต้องการประชดประชันจำเลยขึ้นอ้างเพื่อให้เจตนาที่แสดงออกไปตกเป็นโมฆะหาได้ไม่ ทั้งนี้เพราะไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้รู้ถึงเจตนาที่ซ่อนอยู่ภายในของโจทก์ (ฎีกาที่ ๒๐๘๕/๒๕๖๖ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

จากคำพิพากษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้แสดงเจตนาส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบข้อมูลแล้ว ให้ถือว่าได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลและห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพัน และการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความ เพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และยอมผูกพันผู้แสดงเจตนาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๔